

CU PRIVIRE LA MĂNĂSTIREA DEALUL ÎN SECOLUL AL XV-LEA*

ADRIAN NICOLAE PETCU

Una dintre însemnatele așezăminte monahale ale Țării Românești care a conturat o vie tradiție culturală, a fost și este mănăstirea Dealul.

Așezată pe un vârf de deal ce domină lunca Ialomiței, oferind ochilor o întinsă priveliște cu vechea capitală a Țării Românești, mănăstirea Dealul este una dintre cele mai vechi ctitorii, fiind foarte probabil întemeiată încă din vremea lui Mircea cel Bătrân (1386-1418)¹. Aceasta exista la 17 noiembrie 1431, când Alexandru Aldea îi face danie două sate, Alexeni pe Ialomița și Răzvad, lângă mănăstire, sub deal, "ca să fie de ocină și de ohabă mănăstirii, de veșnică pomenire sfânt răposatului părintelui domniei sale, Mircea Voievod și apoi și domniei mele"².

Peste 20 de ani, la 28 martie 1451, voievodul Vladislav II dădea poruncă "... mănăstirii de la Deal și egumenului și (...) acestui sfânt lăcaș, popii Sisoe și tuturor în Hristos frați, ca să le fie Jugoreni de jos, jumătate și Cereș[ani] și Măicănești jumătate și muntele Cereșanilor, Brateiul, pentru că a venit înaintea domniei mele Radul, nepotul lui [R]ascal și în fața tuturor boierilor domniei mele, de și-a închinat sufletul mănăstirii și satele sale și viile sale..."³. Prin acest document putem constata cum la Dealul curgea viața monahală organizată, în frunte cu un egumen. Cu această ocazie, un mirean intra în cinul monahal din această mănăstire și pentru a nu i se contesta dania era întărită prin hrisov domnesc.

Un ultim episod până la sfârșitul secolului al XV-lea este reprezentat de dania lui Radu cel Frumos pentru această mănăstire.

---

* Comunicare susținută în cadrul sesiunii științifice studențești "Știință, cultură, civilizație", Oradea, 14-16 aprilie 2000.

1 C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, I, București, 1942, p. 487-488; C. Bălan, *Mănăstirea Dealu*, București, 1968, p. 6; vezi și N. Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din Țara Românească*, I, Craiova, 1970, p. 269-272.

2 *** *Documenta Romaniae Historica (D.R.H.)*, B, vol. I, d. 72, p. 133-134.

3 *Ibidem*, d. 102, p. 178-179; toate aceste moșii sunt în apropiere de Târgoviște (cf. indice *D.R.H.*).

Astfel, într-un hrisov de la Radu Mihnea voievod, datat 10 iulie 1614, se spune: "Încă se știe și bălțile mănăstirești, care au fost date de răposatul Radu voievod, fiul lui Vlad voievod (=Călugărul n. n.), cum scrie hrisovul său așa: «să fie sfintei mănăstiri balta Camenița și hotarul mănăstiresc din gura Cameniței și apa Saltavei (...) aceste bălți care au fost date de mai sus spușii domni de 140 ani (=1474)»"⁴.

La sfârșitul secolului al XV-lea, Radu cel Mare inițiază un amplu program de refacere a așezământului, probabil datorită stării de ruină în care ajunseseră. Astfel, lucrările au început la 26 august 1499, după cum se arată într-o frumoasă inscripție rămasă de la vechea clopotniță⁵, mai întâi fiind reconstruite clădirile mănăstirii și apoi biserica. Iar inscripția slavonă, încadrată în frumoase chenare, sculptată în piatră, de o parte și de alta a ușii de intrare în biserică, precizează că lăcașul a fost sfințit la 4 decembrie 1501, în preajma sărbătorii hramului, cel al Sfântului Ierarh Nicolae (6 decembrie)⁶. Lucrările au durat deci doi ani (1499-1501). Însă evlaviosul domn nu reuși să o vadă terminată, pentru că muri, lucrările fiind duse mai departe de Vlăduț voievod apoi, de Neagoe Basarab. Primul voievod, care era fratele ctitorului, și care-și va găsi apoi odihna între zidurile bisericii – "au isprăvit mănăstirea"- aceasta dovedind că lucrările de zidărie au fost terminate abia perioada 1510-1512⁷.

Al doilea voievod, Neagoe Basarab (1512-1521) a zugrăvit biserica în anul 1514. Într-un document din 13 decembrie <1514-1519>, acest mare domn declara că Radu voievod-care ridicase "din temelie" mănăstirea, "(...) a trecut din această viață de deșertăciune și acest mai suszis hram l-a lăsat nesăvârșit de Sfânta Scriptură (adică nezugrăvit-n. n.)" și "l-am împodobit", "[aceasta ca] să ne numim și noi ctitori cu mai sus-

4 Vezi *** *Documente privind Istoria Românilor (D.I.R.)*, B, sec. XVII, vol. II, d. 267, p. 298 și *D.R.H.*, B, vol. I, d. 146, p. 242-243; atât *Călugărul*, cât și *Saltava* au fost moșii de baltă ale mănăstirii Dealul în județul Ialomița de astăzi (*Ibidem*, indice, p. 536, 569).

5 Al. Lapedatu, *Inscripția vechii clopotnițe de la mănăstirea Dealul*, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, IV (1911), p. 47; Al. Elian coord., *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, vol. I (1395-1800), București, 1965, nr. 576, p. 477; R. Gioglovan și M. Oproiu, *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. I, Târgoviște, 1975, p. 245.

6 N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, vol. I, București, 1905, p. 97-98; vezi și R. Gioglovan, *Inscripții inedite de la mănăstirea Dealul*, în *Studia Valachica*, Târgoviște, 1970, p. 165.

7 R. Gioglovan, *op. cit.*, p. 166.

numitul Radu voevod, ctitor și clăditor al acestui hram⁸. De asemenea și cronica țării amintește că biserica a fost zugrăvită “cu vâpsele și cu aur”⁹.

Aici vor fi înmormântați, alături de Radu cel Mare (+1508)¹⁰ și jupânița Caplea (sora ctitorului, +1511)¹¹, Vlăduț voievod (fratele lui Radu cel Mare, +1512)¹², Radu Vodă Bădica (un fiu al lui Radu cel Mare, +1524)¹³, Vlad Înecatul (+1532)¹⁴, Pătrașcu cel Bun (nepotul primului ctitor, +1567)¹⁵, capul lui Mihai Viteazul (+1601)¹⁶ și Mihai Movilă (+1608)¹⁷, îndeplinind astfel rolul de necropolă domnească.

Însă cel mai vechi mormânt din biserica mănăstirii este cel al lui Vladislav II (1448-1456). De pe “ciudatul monument în formă de sicriu”¹⁸, după cum spunea Nicolae Iorga se poate citi: “A răposat Io Vladislav voievod, în anul 6963 (=1455) luna august 20 și s-a făcut această piatră în zilele lui Io Neagoe voievod: au făcut-o Barbu banul și Pârvul vornicul și cu frații lor, fiii lui Neagoe din Craiova, căci Vladislav voievod i-a făcut vlastelini”¹⁹. Evident că data morții voievodului dănesc este greșită, anul corect fiind 1456²⁰. Mormântul acestuia se află în partea de sud-est a pronaosului, în locul rezervat ctitorilor.

8 D.R.H., B, II, d. 131, p. 263; R. Gioglovan susține pentru data documentului anul 1514 (*op. cit.*, p. 166-167, pisanăa lui Constantin Brâncoveanu de la 1713, reprodușă în timpul renovării din sec. XIX).

9 Gavril Protul, *Viața Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului*, ed. Tit Simedrea, în *Biserica Ortodoxă Română* (B.O.R.), LV(1937), 5-6, p. 281; *** *Istoria Țării Românești(1290-1690)*, ed. C. Grecescu, București, 1960, p. 14.

10 Gavril Protul, *loc. cit.*

11 N. Iorga, *op. cit.*, p. 101; mormântul se află în partea stângă a pronaosului.

12 *Ibidem*; inscripția dă ca dată a morții 23 ianuarie 1512, pentru moartea lui Vlăduț vezi D. Pleșia, *Neagoe Basarab. Originea, familia și o scurtă privire asupra politicii Țării Românești la începutul veacului al XVI-lea (II)*, în *Studia Valachica*, Târgoviște, 1969, p. 115-121.

13 I. Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Ungaria*, București, 1902, p. 171.

14 C. Nițescu, *Mănăstirea Dealu*, în *Glasul Bisericii*, XX (1961), 7-8, p. 680; mormintele acestora nu se mai cunosc.

15 N. Iorga, *op. cit.*, p. 100; C. Nițescu, *loc. cit.*

16 D. Pleșia, *Mănăstirea Dealu-necropolă domnească și ceva despre frământările interne din Țara Românească în veacul al XVI-lea*, în *Acta Valachica*, Târgoviște, 1972, p. 144.

17 *Ibidem*; C. Nițescu, *loc. cit.*

18 N. Iorga, *România până la 1918*, I, București, 1939, p. 191.

19 Idem, *Inscripții...*, p. 100; Al. Lapedatu, *Mormintele domnești de la Dealu*, în *Convorbiri Literare*, XXXVII (1903), p. 433.

20 *Ibidem*.

În ceea ce privește mormântul lui Radu cel Mare, acesta este așezat în extremitatea nord-estică a pronaosului, în locul așa-zisei gropnițe din biserica mănăstirii Dealul²¹. Cu această ocazie trebuie să remarcăm faptul că, inițial, marele ctitor a fost înhumat în partea dreaptă a bisericii, acolo unde mai târziu avea să se afle și mormântul fratele său Vlăduț. Biograful Sf. Nifon, protosul muntelui Athos, Gavriil, spune: "Iară trupul Radului Vodă îl îngropară în mormântul care-l făcuse în tinda bisericii în mănăstirea din Deal..."²².

Concluzionând, configurația inițială a mormintelor timpurii de la Dealul este următoarea: cel al lui Vladislav II este în extremitatea sud-estică a primei încăperi a pronaosului, cel al lui Radu cel Mare în partea central-sudică²³, iar lângă acest mare ctitor, cel al fratelui său mai tânăr, Vlăduț.

Deci toți acești voievozi aflați în partea dreaptă a bisericii pot fi considerați ctitori. Pentru cei de la începutul secolului al XVI-lea, am arătat mai sus, însă acest Vladislav II să fi fost și el ctitor? Este o întrebare la care vom încerca să răspundem în continuare.

Într-un pomelnic din 1738, semnalat și publicat de Nicolae Iorga, ni se spune: "Io, Radul Voevod cel Mare. Acesta au zidit mănăstirea (...) Io Vladu Voevod, brat Radul Voevod. Petru Voevod, Alexandru sin Mircii Voevod: acesta au dat Alixenii pe Ialomița și vinăriciul la Răzvad și au înouit hrisoavele. *Io Vladislav Voevod: acesta au dat moșie la baltă: Jegăliea (sic) și Brățicenii ...*"²⁴.

Într-o altă variantă a pomelnicului mănăstirii Dealul, scris la 20 iunie 1721 de "Iosif Zugravul ot Mitropolie" și publicat de Alexandru A. Vasilescu, privitor la *Io Vladislav Voevod*, pasajul este identic, cu excepția moșiei *Brânceni* care este scris în locul Brățicenilor²⁵.

21 Vezi discuția la Gr. Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, I, București, 1963, p. 278-279, n. 3.

22 Gavril Protul, *loc. cit.*

23 Vezi situația actuală a mormintelor la C. Nițescu, *Mănăstirea Dealul și Liceul militar Nicolae Filipescu*, Târgoviște, 1932, p. 52. Piatra ce-i acoperea osemintele fiind distruse de-a lungul vremurilor, în 1908, cu prilejul a 400 ani de la moartea sa a fost înălțat actualul cavou de marmură albă, situat pe latura nordică a pronaosului.

24 N. Iorga, *Inscripții...*, II, București, 1908, (*Studii și Documente cu privire la Istoria Românilor*, XV), p. 366; actul publicat de Iorga este o copie (*ibidem*).

25 Al. A. Vasilescu, *Pomelnicul mănăstirii Dealul*, în *Miron Costin*, III (1915), Bârlad, p. 115; pomelnicul este scris la cererea lui Vasile, egumenul mănăstirii Dealul și se prezintă ca o cârtică în 8°, îmblănită cu carton (*ibidem*); alte pomelnice mai sunt cele din: 1761 scris la cererea arhimandritului Cosma, egumenul de atunci, cu ocazia refacerii așezământului monastic cu ajutorul lui Scarlat Ghica Voievod, conform

Trebuie remarcat că nu există o ordine cronologică în acest document, dovadă că este alcătuit mai târziu²⁶. Astfel, primul voievod menționat este Radu cel Mare, cel care a zidit mănăstirea, după cum am văzut, apoi Vlad voievod (Vlăduț), fratele ctitorului de la 1501 care este înhumat aici și Radu Bădica. De aici înregistrăm o cădere cronologică cu *Alexandru sin Mircea Voevod*, care nu poate fi altul decât Alexandru Aldea, cel de la 1431.

Ultimul domnitor enunțat de noi este *Io Vladislav Voevod*, amintit atât în actul din 1738, cât și în cel de la 20 iunie 1721, cu dania celor două moșii de baltă: Jegălia și Brățicenii sau Brâncenii. Cine este acest Vladislav voievod? Istoria Românilor cunoaște pentru Țara Românească numai trei domnitori cu acest nume: Vladislav I (1364-c.1377), Vladislav II (1448-1456) și Vladislav III (1523; 1524;1525)²⁷.

Primul domnitor este exclus în cazul de față, deoarece capitala de atunci a Țării Românești era Argeș și nu deținem date privitoare la existența mănăstirii Dealul în secolul XIV. Rămân, Vladislav II - domnitor dănesc - care a fost după cum știm unul care a preferat orașul Târgoviște și Vladislav III, nepot se pare al celui din secolul XV și fiu al unui tată care nu căpătase niciodată tronul²⁸. În privința ultimului, se pare că se exclude dacă avem în vedere semnificația necropolei de la Dealul, ca loc de odihnă a descendenților lui Vlad Călugărul. Ca atare, nu credem că Vladislav III avea să dea moșii la o mănăstire construită de părintele dușmanilor săi: Radu de la Afumați (1522; 1523; 1524;1525; 1525-1529) și Radu Bădica (1523-1524)²⁹.

predosloviei (C. Nițescu, supra nota 14, p. 684-688) și cel din data de 12 martie 1891 (*ibidem*, p. 684, n. 63), însă pasajul care ne interesează este același și numai în cazul copiei publicate de Iorga găsim forma *Brățicenii*.

26 Vezi Predosloviea pomelnicului din 1721 unde spune *ieromonahul Vasilie* că "negăsind numele răposaiilor ctitori care au zidit sfânta mănăstire, numele celor ce vor fi înnoit sfânta mănăstire în urma ctitorilor sau vor fi miluit cine cu ce să vor fi îndurat, deci eu, văzând acel necuvios lucru, am socotit că (...) după hrisoavele și cărțile și zapisele sfintei mănăstiri (...) am făcut acest sfânt pomeanec" (Al. A. Vasilescu, *op. cit.*, p.114).

27 D.I.R., *Introducere*, I, București, 1956, p. 485-488.

28 Vezi T. Palade, *Radu de Afumați*, București, 1939, p. 25; unii istorici susțin că acesta ar fi fost fiul lui Vladislav II, ceea ce înseamnă că era foarte bătrân atunci când ar fi preluat tronul, însă C. C. Giurescu afirma că de fapt era nepotul acestuia din urmă (C. C. Giurescu și D. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, II, București, 1976, p. 234; N. Iorga, *Istoria Românilor*, IV, ed. S. Cheptea și V. Neamțu, București, 1996, p. 240, n. 15).

29 Vezi nota 16.

Însă despre această danie menționată în pomelnicele amintite mai sus se mai vorbește în două acte de la începutul secolului XVII. Primul este datat 15 iunie 1612 și semnat de Radu Mihnea Voievod (1601-1602; 1611; 1611-1616; 1620-1623), în cetatea de scaun - Târgoviște – “sfintei dumnezeieștei mănăstiri ce se cheamă din Deal, căreia îi este hramul Sfântului și slăvitului și făcătorului de minuni Nicolae din Mira Lichia”. După ce miluiește mănăstirea cu o serie de sate, Radu Mihnea întărește satele și ocinele de la “Radul voevod, care a zidit și înfrumusețat sfânta biserică a mănăstirii din Deal (...), iar *răposatului Radul voevod veșnică pomenire*”, și “(...) iarăși să-i fie sfintei mănăstiri satul Brânceanii și Jegălia, toate, cu tot hotarul, de pretutindenii (...). Pentru că aceste mai sus spuse și numite sate, le-a dat și le-a miluit sfintei mănăstiri *răposatul Vladislav voevod* și a împuternicit și a întărit, *ca să-i fie lui în veci pomană la sfânta mănăstire*”, iar spre sfârșitul documentului, același voievod spune: “am văzut domnia mea și cărțile sfintei mănăstiri, dar cartea Radului voevod cel Bun și cartea lui Basarab voevod, însă cartea lui Vădislav voevod și ale celorlalți domni bătrâni, vechi și slabe și șterse și rupte”³⁰.

Din cele de mai sus constatăm cum un *Vladislav voevod* a făcut o danie identică cu cea care am întâlnit-o și în pomelnicele de mai sus. Faptul că se amintește răposatul “Vladislav voevod (...) ca să-i fie lui în veci pomană la sfânta mănăstire” ne lasă să înțelegem că este vorba de cel înhumat la Dealul, adică Vladislav II. De asemenea, vedem că acesta este inclus în categoria domnilor *bătrâni* cu cărți *vechi și slabe și șterse și rupte*, iar dacă acesta ar fi fost Vladislav III-trebuia să se afle în rând cu *Radul voevod cel Bun* și *Basarab voevod*, aceștia fiind desigur Radu cel Mare, respectiv Neagoe Basarab.

Toate acestea se pot verifica cu al doilea document de la începutul secolului XVII și anume cel din 10 iulie 1614³¹, semnat de

30 *D.I.R., B*, sec. XVII, II, d. 88, p. 85-87.

31 *Ibidem*, d. 267, p. 296-302; motivația gestului lui Radu Mihnea, dacă avem în vedere că acesta nu avea legătură cu necropola de la Dealul, o găsim în același document: “Când am fost noi acolo, am văzut sfântul lăcaș stricat și lovit și sărăcit și jefuit și surpat cu totul de unguri și (...) fiind atunci năstavnici și egumen (...) prea sfințitul mitropolit al Mirelor chir Matei și cu ceilalți călugări și frați din cinul călugăresc, cari au căzut cu lacrimi (...) aducând înaintea domniei noastre prea umili rugăciuni ca să fiu nou ctitor al sfântului lăcaș, mai sus zis, ca să întăresc și să înnoiesc și să împuternicesc acest lăcaș” (*ibidem*).

același Radu Mihnea Voievod în care întărea proprietățile mănăstirii Dealul. Pasajele privitoare la Vladislav voievod sunt asemănătoare cu cele din 1612³².

Dar unde sunt aceste vechi ocine? Autorii indicelui de *Documente privind Istoria Românilor (D.I.R.)*, localizează aceste două sate în județul Ialomița de astăzi, cu precizarea că Brânceanii nu mai există³³. În colecția de documente (*D.I.R.* și *D.R.H.*), cele două sate ale mănăstirii Dealul nu ne apar până la 1612, cu excepția cazului în care satul Jegălia apare ca parte întărită mai multor autohtoni, într-o carte de întărire din 13 mai 1564³⁴, respectiv Brânceanii, în hotarul Tâmbureștilor lui Harvat mare portar la data de 12 august 1573³⁵. Aurelian Sacerdoțeanu, autorul indicelui cronologic al mănăstirii Dealul, fixează satele Jegălia și Brânceanii începând cu secolul XIX (1816 ianuarie 29), respectiv sfârșitul secolului XVII (1691 iunie 20)³⁶.

După cum am spus, Brânceanii au dispărut, însă Jegălia o găsim și astăzi. *Marele Dicționar Geografic al României*, realizat la începutul secolului trecut, fixa acest sat în județul Ialomița, între Dunăre și câmpia Bărăganului, în apropierea căii ferate București-Fetești; această moșie fiind “înainte de secularizare a mănăstirii Dealul”³⁷. Autorii indicelui *D.I.R.* așază Brânceanii lângă Jegălia de astăzi³⁸.

În ceea ce privește lipsa documentului semnat de Vladislav II prin care dădea Brâncenii și Jegălia mănăstirii Dealul nu trebuie să ne surprindă, deoarece este cunoscut faptul că cel puțin jumătate din documentele slavo-române au dispărut din diferite cauze: incendii, răskoale, distrugerii voite etc³⁹. De altfel și documentul lui Radu cel

32 Acest document se pare că este, în mare parte, o copie a celui din 1612, însă faptul că toate moșiile mănăstirii sunt prezentate într-o manieră mai amplă decât în actul precedent și că însoțește o frumoasă miniatură unde Radu Mihnea alături de Arghira Doamna se închină Sfântului Nicolae, ne lasă să găsim caracterul de ceremonial al momentului semnării actului de la 10 iulie 1614. Însă toate acestea nu pun la îndoială susținerea noastră privitoare la Vladislav II.

33 Vezi Indice *D.I.R.*, sec. XVII, București, 1960, p. 29, 30.

34 *D.R.H.*, B, V, d. 295, p. 324.

35 *D.I.R.*, B, sec. XVI, IV, d. 120, p. 117.

36 A. Sacerdoțeanu, *Actele Secției Bunuri Publice nr. 11*, București, 1947, nr. 240, 40.

37 *** *Marele Dicționar Geografic al României*, IV, București, 1901, p. 95; N. Stoicescu, *Bibliografia...*, p. 389.

38 Vezi nota 33.

39 *D.I.R.*, *Introducere*, I, p. 114 sqq.

Frumos din 1474 pentru bălțile Camenița și Saltava este dispărut, P. P. Panaitescu nefăcând altceva decât să introducă pasajul din actul lui Radu Mihnea de la 1614 în primul volum din colecția de documente privitoare la Țara Românească.

Chiar dacă la 1721 ieromonahul Vasile mărturisea în predoslovie că la mănăstirea Dealul nu exista un “pomeanic”⁴⁰ și că dorea să-l alcătuiască după cărțile vechilor domni nu înseamnă că existau toate documentele la mănăstirea Dealul. Reamintim că însuși Radu Mihnea vorbea de cărțile “vechi și slabe și șterse și rupte”. Observăm că absolut în toate pomelnicele lista domnitorilor începe cu “Io Radul Voevod cel Mare. Acesta au zidit mănăstirea i gospodja Arghira”, ceea ce este o confuzie deoarece Arghira doamna a fost soția lui Radu Mihnea, și nu a lui Radu cel Mare care a zidit mănăstirea *din temelie* și care a avut ca soție pe Cătălina doamna.

Ca atare, rezultă că atât la 1721 cât și la 1761⁴¹ documentul lui Vladislav II nu mai exista, iar dania sa era trecută în pomelnice după actele lui Radu Mihnea de la 1612 și 1614, care ni s-au păstrat. Această și datorită faptului că lista domnitorilor înregistrează și o cădere cronologică, după cum am văzut, dar și confuzia dintre Radu cel Mare și Radu Mihnea.

În concluzie, faptul că Vladislav II dăruiește aceste sate mănăstirii Dealul-la Dunăre-lângă vărsarea Ialomiței, nu face decât să se încadreze în politica voievozilor munteni din secolul XV. Avem, de exemplu, cazul lui Mircea cel Bătrân care dăruiește Coziei mai multe bălți în această zonă⁴². Și faptul că Vladislav II era considerat ctitor al mănăstirii Dealul nu trebuie omis⁴³, însă trebuie să avem în vedere că

40 Este interesant că același lucru se spune și în predoslovie pomelnicului de la 1761 (C. Nițescu, *supra nota 14*, p. 684), însă dacă avem în vedere jaful comis de trupele austriece și turcești de la 1738, după cum ne mărturisește copia pomelnicului: “Scarlat, Rada acesta (sic) au scos acest hrisov de la turci, când au robitor toate mănăstirile și le-au ars în partea muntelui” (N. Iorga, *Inscripții...*, II, p. 367), atunci înțelegem de ce era nevoie de un alt pomelnic.

41 Copia din 1738, publicată de Iorga poate fi considerată ca fiind după pomelnicul din 1721, cu adăugirile din 1738, atunci când s-a scris.

42 D.R.H., B, I, d. 28, p. 63-65 și d. 39, p. 65-66.

43 Vezi V. Drăghiceanu, *Monumentele istorice în județul Dâmbovița*, București, 1912, p. 15 unde afirmă fără nici un argument științific că Vladislav II “zidi de lemn sau de zid vechea mănăstire a Dealului care exista înaintea actualei mănăstiri”; pentru monumentele din Târgoviște vezi N. Stoicescu și Cr. Moisesescu, *Târgoviștea și monumentele sale*, București, 1976.

acesta doar a dat mănăstirii Dealul moșiile de baltă Brâncenii și Jegălia⁴⁴. Că acesta este înhumat în rândul primilor ctitori, după cum am văzut, este explicabil deoarece de pe aceste moșii mănăstirea beneficia de mari avantaje⁴⁵.

În cele de mai sus am încercat să contribuim cu un crâmpel la istoria acestui vechi lăcaș de închinăciune și să aducem în atenție un ctitor mai puțin evidențiat.

SUR LA MONASTÈRE DEALUL AU XVe SIÈCLE

Résumé

Important établissement monastique, Dealul reste toujours un mystère pour les historiens, surtout en ce qui concerne ses fondateurs de l'époque médiévale. À la suite des recherches sur les documents du XVIIe siècle et sur l'obituaire, on a pu constater que le monarque Vladislav le IIe (1448-1456) en est le fondateur, parce qu'il avait fait don à cette monastère des étangs Jegălia et Brâncenii. Aussi explique-t-on la présence de son tombeau parmi les fondateurs de Dealul.

44 Al. A. Vasilescu considera că Vladislav din pomelnic este Vladislav II, fără nici o justificare și cu trimitere la actul din 15 iunie 1620, care nu are nici o legătură cu mănăstirea Dealul (*op. cit.*, p. 115, n. 8, 9); vezi și I. Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV-XVI)*, ed. Gh. Lazăr, București, 1996, p. 25, n. 3, care face trimitere la actele din 1612 și 1614, considerând că dania este de la Vladislav II, fără nici o explicație, iar D. Pleșia susținea că este Vladislav III (*Mănăstirea Dealul...*, p. 143, n. 9).

45 V. Costăchel, P. P. Panaitescu și A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, 1957, p. 292.